

Alenka Glazer
Ruše

OTROŠKE PESMI GABRIJELA KOLBIČA

V četrto zbirko svojih otroških pesmi *Štirje letni časi* (1986)¹ je Gabrijel Kolbič uvrstil tudi pesem o samem sebi *Griči*, z motivom sojenic, ki so mu ob rojstvu izrekle usodo: „Umetnik naj bo!“ Napoved se je uresničila, saj:

*Danes sem kipar,
po malem še slikar
in pesmic pisar
za šalo – zares!*²

Tako je torej označil svoje umetniško delovanje: na prvo mesto je postavil kiparstvo, nato slikarstvo in končno pisanje „pesmic“.

Gabrijel Kolbič je v resnici prvenstveno kipar in to nagnjenje je pokazal že v otroštvu. S poročilom o tem začel svojo avtobiografijo: „Moji starši so bili večni viničarji na Velki v Slovenskih goricah, kjer sem se narodil 17. marca 1913. Že v rani mladosti sem rad mečkal ilovico v klancu za hišo.“³ Njegovo nadarjenost za kiparstvo sta opazila oba nadučitelja na šoli, ki jo je obiskoval: Karel Jakopec mu je s pripovedjo o Meštrovici zbudil upanje tudi zase, Franjo Bratoš mu je ob koncu osnovne šole poiskal podporo za nadaljnje šolanje na meščanski šoli v Mariboru, umetnoobrtni šoli v Pragi, likovni akademiji – na oddelku za kiparstvo – prav tako v Pragi, za zadnje študijsko leto pa (zaradi okupacije Čehoslovaške) v Zagrebu. Nato je izbruhnila vojna, v kateri je Kolbič doživel vojno ujetništvo, pozneje mobilizacijo v nemško vojsko, na fronti prebeg na rusko stran in pot do Murmanska. Po vojni je od 1947 dalje bil uspešen likovni pedagog in mentor mladim nadarjencem v Mariboru ter je vsa leta tudi sam dosti ustvarjal in razstavljal; sprva le kot kipar, čez čas še kot slikar, zlasti akvarelist, in risar.

Vzporedno je začel tudi pisati, spominsko prozo in pesmi. Posamezne pesmi je objavljaj, prišel v izbora socialnih in otroških pesmi,⁴ otroške so

¹ Gabrijel Kolbič: *Štirje letni časi*. Oprema G(abrijel) Kolbič. Maribor, Samozaložba, 1986, 57 + (3) str.

² *Griči*. *Štirje letni časi*, str. 45.

³ Rokopisna avtobiografija, pisana 1. apr. 1990.

⁴ Gabrijel Kolbič: *Zima*. V: *Sto pesmi za otroke*. Izbral in uredil Janko Glazer. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1974, str. 65 (Moja knjižnica. Peti letnik, Razred II, Knjiga 1).

doživljale uglasbitve in jih pojejo otroški zbori. Uglasbili so jih Janez Kuhar, Vilko Ukmar, Makso Pirnik, Radovan Gobec.

Avtor sam pa se je petkrat odločil za izdajo samostojnih pesniških zbirk, ki jih je – razen zadnje – sam likovno opremil in jim dodal likovne priloge; tako so se zvrstile: *Otroške pesmi*, 1966,⁵ *Gabrijeline pesmi*, 1968,⁶ *Ptički se vračajo*, 1979,⁷ že omenjena *Štirje letni časi*, 1986, in ob osemdesetletnici *Podobe z Velke*, 1993.⁸

Kolbič je pesmi, ki jih je uvrstil v prve štiri zbirke, občutil kot verze, namenjene otroku, torej kot otroške pesmi, kakor je naslovil prvo zbirko. Zadnja, jubilejna zbirka, *Podobe z Velke*, pa nima več značaja otroške poezije, vendar se z njo v marsičem povezuje. In prav iz teh povezav je mogoče ugotavljati osnovne značilnosti Kolbičeve otroške lirike, ki je predmet tokratnega razmišljanja.

Samosvoj značaj prvi zbirki, *Otroškim pesmim*, dajejo pesniška besedila, ki jih ob običajnem vrednotenju ne bi mogli brez pridržkov uvrstiti v otroško liriko. To so predvsem pesmi, v katerih avtor na poseben, povzemajoč način podaja zgodbo družine Ježevih na Velki in spregovori o bistvenih dogodkih, rojstvih, odhodih od doma, smrtih v domači družini, kjer je ob delavnih starših, materi in očetu živelo pet otrok, tri hčere in dva sinova, Gaber in Lojzek. Najmlajši je med vojno padel in njegova smrt je starejšega brata še posebej prizadela. Zaokrožene življenjske zarise podajata zlasti pesmi *Spomin*⁹ in *O Ježevih*,¹⁰ druge pesmi opisujejo posamezne dogodke ali pripetljaje.

Tako se spominja minulih časov človek, ki so se mu nabrale življenjske izkušnje, pa se mu budijo spomini na otroštvo kot nekaj svežega in privlačnega, ne glede na realna doživetja. A ta svet spominov ni idealiziran, podan je s stvarno, nazorno besedo, včasih tudi z narečnim izrazom ali ljudskim rekrom in v naravno tekočem, živem ritmu; ponekod ga pomaga soustvariti apostrof, ki se večinoma nemoteče vključuje v besedilo, kot dodatna ponazoritev snovi, vzete iz vaškega življenja.

Kako so prav te pesmi pesniku samemu najbližje, kaže dejstvo, da jih je kar nekaj sprejel – deloma v variirani obliki – v svojo jubilejno zbirko *Podobe z Velke*. Med njimi je pesem *Spomin*,¹¹ ki prinaša prve tri kitice od šestih v *Otroških pesmih*, z nekoliko spremenjenimi posameznimi verzji; te kitice na ljudsko domisel način pripovedujejo o rojstvu obeh bratov.

⁵ Gabrijel Kolbič: *Otroške pesmi*. Zunanja oprema, vinjete avtor. Maribor, Samozaložba, 1966, 72 + (4) str.

⁶ Gabrijel Kolbič: *Gabrijeline pesmi*. Zunanja oprema, vinjete avtor. Maribor, Samozaložba, 1968, 73 + (7) str.

⁷ Gabrijel Kolbič: *Ptički se vračajo*. Opremil Gabrijel Kolbič. Maribor, Samozaložba, 1979, 42 + (2) str.

⁸ Gabrijel Kolbič: *Podobe z Velke*. Likovno uredila Breda Varl. Maribor, Samozaložba – Literarna delavnica pri Zvezi kulturnih organizacij, 1993, 63 str. (s sliko avtorja). *Spomin. Otroške pesmi*, str. 34–35.

⁹ *O Ježevih. Otroške pesmi*, str. 40–41.

¹¹ *Spomin. Podobe z Velke*, str. 23.

V jubilejno zbirko je uvrščena tudi deloma preoblikovana pesem *Dve jagodi grozdja*¹² iz prve zbirke, tu naslovljena *Grozdni jagodi*,¹³ ki ob gospodarjevem viharju, ko brata-otroka utrgata vsak po eno jagodo z zorečega grozda „korak le od praga“, baladno zgoščeno ponazori odnos med gospodarjem in viničarjem ter položaj viničarskega otroka ob tem odnosu. Z motivom neusmiljenega gospodarja se pesem približuje sklepnemu delu Župančičevega *Razbojnika*, soroden je tudi ritem, vendar se hkrati od te pesmi bistveno razločuje, saj je z vsemi svojimi sestavinami povezana z avtorjevo življenjsko izkušnjo: ritem oponaša oglašanje klopotca, snov pa uvršča pesem med naše življenjsko najbolj prepričljive socialne pesmi in je živa tudi po pesniškem izrazu.

Zlasti v četrti cikel *Podob z Velke* so vključene (deloma variirane) pesmi o doživljajih otrok, ki so izšle že v prvi zbirki, namenjeni otroškemu bralcu. Taki sta pesem o treh fantih *Jutro*¹⁴ in pesem o pastirjih junakih *V Slovenskih goricah*,¹⁵ drugič naslovljena *Jesen*.¹⁶ Motiv boja med vaškimi šolarji iz različnih zaselkov, ki ga v prvi zbirki podaja pesem *Junaki z Velke*,¹⁷ v zadnji snovno povzema krajša nova pesem *Bojišča*.¹⁸

Pesem *Jutro* z motivom treh fantov deloma spominja na Župančičevo *Zlatko ptičko*, vendar so med obema pesmima bistvene razlike. Medtem ko je v Župančičevi uporabljen ljudski pravljичni motiv čudežne zlate ptičke, ki vsakemu od treh fantov izpolni željo, je v Kolbičevi podana slika iz realnega sveta, v katerem mati spodbudno kliče svoje sinove na delo. S tem motivom pesem nadaljuje k delu pozivajoče in spodbujajoče verze, ki v naši otroški pesmi živijo vsaj od Slomška dalje. Vendar pri Kolbiču posamezne stvarne nadrobnosti, kot škripanje klina v lestvi, po kateri se vzpenja mati, da prebudi zaspance v otavi, daje njegovi sliki značaj sveže učinkujočega pesniškega zapisa, realizem v njem pa se preliva v sklepno idilično podobo umivanja v rosi.

Čisto drugačen je realizem, približan že naturalističnemu slikanju, v pesmi *Nekoč*,¹⁹ brez slehernega idealiziranja je v njej podan izsek iz življenja dveh mladih pobov „Tam doli pod Strnadom“. Ko ju je Neblčka, ki je „od rane maše šla“, videla, kako naga skačeta po dvorišču, ju je prestrašena imela za „dva peklenščeka“. Pesem je uvrščena samo v četrti cikel *Podob z Velke*.

Tudi kadar tvorijo snov pesmi pravljичni ali bajeslovni motivi, vključeni v pripoved odraslega – pripovedovalec Ferdo Tēršavec oziroma Ferdinand je oseba, ki je realno obstajala –, realistični okvir ponazarja stvarno okolje ter odzive zbranih na pripoved. Pesem *Strah*,²⁰ vključena v prvo in – z manjšimi spremembami – v zadnjo zbirko, samo naštevalno povzema pripovedovane

¹² *Dve jagodi grozdja. Otroške pesmi*, str. 58.

¹³ *Grozdni jagodi. Podobe z Velke*, str. 50.

¹⁴ *Jutro. Otroške pesmi*, str. 23; *Podobe z Velke*, str. 29.

¹⁵ *V Slovenskih goricah. Otroške pesmi*, str. 42.

¹⁶ *Jesen, Podobe z Velke*, str. 31.

¹⁷ *Junaki z Velke. Otroške pesmi*, str. 38.

¹⁸ *Bojišča. Podobe z Velke*, str. 33.

¹⁹ *Nekoč. Podobe z Velke*, str. 32.

²⁰ *Strah. Otroške pesmi*, str. 48–49; *Podobe z Velke*, str. 39–40.

motive oziroma zgodbo. V pesmi *Ferdinand*,²¹ objavljeni le v *Podobah z Velke*, pa je Ferdinandovo pripovedovanje podano kot zgodba o princezi, grožčem triglavem zmaju ter kovaču-rešitelju; zaradi nepričakovanega konca veje iz zgodbe trpek priokus življenjskega razočaranja: ker kovač „pač ljudske je krvi“,²² se ga princeza skuša znebiti, kljub obljubi dvora, da se bo omožila z rešiteljem. Pripoved pa se tik pred nakazanim tragičnim razpletom pretrga in trezni konec, ko pripovedovalec zapusti krog poslušalcev, „ne da bi bil sam verjel, / da je zmaj res kdaj živel,“ postavlja tudi to pesem v okvir realističnih besedil, rastočih iz avtorjevih spominov na otroštvo. Kolbič jo je kljub pravljичnemu motivu uvrstil samo v *Podobe z Velke*. Pravljичni in bajeslovni motivi se torej v otroških in neotroških pesmih prepletajo z realističnimi sestavinami ter se tako ustrezno vključujejo v Kolbičevo pretežno realistično učinkujočo poezijo.

Realne osnove v zgodbi in ljudski način pripovedovanja značilno barvajo tudi njegovo najdaljše besedilo v *Otroških pesmih*, pripovedno pesem *O Neratovem Nacku*.²³ To je zgodba o življenju reveža s Sladkega vrha, ki po materini smrti odide v gozd in postane samotar-puščavnik, a si od časa do časa pri ljudeh za nabrane gobe in smolo izprosi kruha ter staro pratiko, da ne bi pozabil brati. Pripoved, ki povzema življenjsko usodo nesrečnika od njegovega otroštva do tragične smrti in pokopa,²⁴ po tematiki in tonu spominja na ljudska slovesa.

Spomini na stvarna doživetja v vaškem okolju tematsko določajo še druge Kolbičeve pesmi. V zbirki *Otroške pesmi* je taka *Spomin na mlin*,²⁵ ki z elegičnim občutjem minljivosti in motivom smrti presega običajni okvir otroku namenjenega pesemskega besedila. V isti zbirki sta tudi dve sliki iz nekdanjega življenja vaških otrok, že omenjena *Junaki z Velke* ter razgibano grajena pesem *Junak*,²⁶ o junačenju fanta, ki lovi raka, ter o njegovi prestrašenosti in pobegu družčine, ko se mu lov boleče ponesreči.

Spominske motive je Kolbič vključil tudi v tretjo in četrto pesniško zbirko za otroke. Iz tretje zbirke je *Spomin na mlačvo*,²⁷ (v *Podobah z Velke* nosi ta pesem naslov *Mlatiči*²⁸), v kateri se prvi verz glasi: „V vsakem kotu snop na podu,“ kar je skoraj povsem enako kakor podvojeni verz v ljudski pesmici, ki z ritmom in zvokom oponaša delo štirih mlatičev:

*V vsakem kotu snop na poti,
v vsakem kotu snop na poti!*²⁹

²¹ *Ferdinand. Podobe z Velke*, str. 41–43.

²² Navedeno delo, str. 43.

²³ *O Neratovem Nacku. Otroške pesmi*, str. 44–47.

²⁴ Kolbič na koncu pesmi o njenem nastanku in usodi Neratovega Nacka pravi: „Ta pesem iz življenja je nastala v nemškem ujetništvu 28. VIII. 1941. Nacek je bil po pomoti ustreljen 22. X. 1948 na avstrijski meji, ker ni obstal na povelje obmejnega stražarja. (*Otroške pesmi*, str. 47.)

²⁵ *Spomin na mlin. Otroške pesmi*, str. 37.

²⁶ *Junak. Otroške pesmi*, str. 32.

²⁷ *Spomin na mlačvo. Ptički se vračajo*, str. 17.

²⁸ *Mlatiči. Podobe z Velke*, str. 16.

²⁹ V četrtem delu *Štrekljevih Slovenskih narodnih pesmi* je pod številko 8119 na str. 466 v skupini pesmi, ki oponašajo razno orodje in razna dela, objavljen navedeni zapis Svitoslava Hauptmanna s Kozjaka nad Mariborom.

Kolbič je za svojo pesem verz vzel neposredno iz ust ljudi, sredi katerih je zrastle. Pesem pa je grajena še z drugimi ritmotvornimi in onomatopoejskimi sestavinami. V četrti zbirki je še ena, krajša pesem z enakim naslovom.³⁰ V tej zbirki je tudi nova pesem *Spomin na mlin*,³¹ ki je zlasti z ritmom ter s ponavljanjem besed in verza bolj približana značaju otroške pesmi kakor besedilo z enakim naslovom v prvi zbirki. Podobno je oblikovana pesem *Žetvena*.³² V isti zbirki sta tudi pesmi *Spomin na košnjo*³³ in *Ob drugi košnji*,³⁴ ki z motivom ljubezni po končanem delu snovno segata v območje odraslega sveta.

K spominskim pesmim moremo uvrstiti tudi besedila, ki govorijo o klopotcih, saj klopotci sredi vinogradov značilno dopolnjujejo podobo pokrajine, iz katere je Kolbič izšel. Pa ne samo vidno, tudi slušno, s svojim oglašanjem. Kolbič je pesem klopotcev označeval z različnimi posnemovalnimi zlogi oziroma besedami: „Ram tam tam“ v pesmi *Klopotec*³⁵ v prvi zbirki, „Tonka tonka, / ran tan tan“ v pesmi z enakim naslovom v tretji zbirki,³⁶ „klok – klok – klok“ v pesmi *Klopotčev krst*³⁷ iz četrte zbirke.

Spominskim so po tematiki približane tudi pesmi, ki obujajo podobe nenavadnih ljudi, s katerimi se je avtor sprečal v mladih letih, naj so to bili cigani ali godci. Zlasti pesem *Godci*³⁸ v tretji zbirki je ritmično razgibana in zvočno učinkovita. Zvočni učinki so še posebej poudarjeni z drastičnimi rimami, značilnimi za ljudsko otroško pesem in za besedno igranje, ki ga imajo otroci nasploh radi: „bi radi godli, / so sami dodli, / so sami dodli – tja v tri dni.“ Tako se torej pesmi, ki oživljajo spomine na lastna otroška leta, pojavljajo v Kolbičevih knjigah otroške poezije z različnimi motivi.

Snovno so današnjemu otroškemu bralcu bolj približane pesmi, ki govorijo o otroku nasploh, brez posebnih opredelitev okolja, v katerem živi. Med njimi jih je zlasti v prvi zbirki precej, ki so oblikovane v prvi osebi množine in s to obliko ponazarjajo splošno veljavnost. V teh pesmih, pisanih v imenu otrok, ki se veselijo igre v naravi, cvetja in živali, se kaže idealizirana podoba sveta, kar raba deminutivov še stopnjuje. Kljub razgibanemu ritmu, zvočnim učinkom, rimam, ponavljanjem, medmetom in onomatopoeji pa te pesmi učinkujejo manj neposredno kakor besedila, ki snovno oblikujejo posamezne prizore.

Nekatere posplošene motive je pesnik pozneje sam preoblikoval v konkretno učinkujoče prizore. Tako je ob snovno posplošeni pesmi *Kuža*³⁹ v prvi zbirki, pisani sicer v izrazitem trohejskem ritmu in z različnimi glasovnimi soglasji, kar pesem ritmično-zvočno približuje Levstikovim *Otročjim igram* v

³⁰ *Spomin na mlačvo. Štirje letni časi*, str. 36.

³¹ *Spomin na mlin. Štirje letni časi*, str. 38.

³² *Žetvena. Štirje letni časi*, str. 34.

³³ *Spomin na košnjo. Štirje letni časi*, str. 39.

³⁴ *Ob drugi košnji. Štirje letni časi*, str. 40.

³⁵ *Klopotec. Otroške pesmi*, str. 55.

³⁶ *Klopotec. Ptički se vračajo*, str. 19.

³⁷ *Klopotčev krst. Štirje letni časi*, str. 44.

³⁸ *Godci. Ptički se vračajo*, str. 29–30; citat s str. 30.

³⁹ *Kuža. Otroške pesmi*, str. 52–53.

pesencah, v tretjo zbirko uvrstil pesem *Kuža Buža*.⁴⁰ Tu se pripoved osredotoči na en sam dogodek, ki je duhovito poantiran in učinkuje rahlo posmehljivo, kar otroku prija.

V prvi zbirki so tudi pesmi, ki prinašajo slike iz narave, ter pesmi o letnih časih. Med njimi zlasti jesenski motivi kdaj ponazarjajo elegična občutja odraslega človeka, posebej številni pa so zimski motivi, kar je morebiti povezano z dejstvom, da je Kolbičev rodni kraj Marija Snežna. Saj v pesmi *Novoletna*⁴¹ pravi:

Še v srcu je beló, svetló
ob misli na moj rodni kraj
Marijo Snežno...

Pesmi v prvi zbirki so razporejene tako, da si slede od pomladnih do *Februarja*,⁴² ki spet najavlja pomlad. Tako občuti menjavo letnih časov človek, ki je povezan z zemljo in rastjo, hkrati taka razporeditev kaže na življenje potrjujoče življenjsko občutje.

Tako zveni tudi naslov tretje zbirke: *Ptički se vračajo*. Naslov povzema prvi verz v pesmi *Vrnitev*.⁴³ Tudi v *Otroških pesmih* je že pesem s takim naslovom.⁴⁴ Pisana je v tretji osebi ednine, a je vendar izrazito osebnoizpovedna, saj govori o pastirju – viničarskem sinu, ki je šel „proč od težakov, / po svetu, / za učenostjo“ in se vrnil umetnik. Ostal pa je v njem občutek povezanosti z domačimi, še posebej navezanost na mater-trpinko. O tem pripovedujejo verzi, ki govore, kako se je ustavil ob grobu staršev, „kjer drobno telo / njegove matere / ob očetovem trohni“. Pesem je izpoved odraslega človeka in govori odraslemu. V pesmi *Vrnitev* v tretji zbirki pa je podana ritmično in zvočno razgibana slika iz življenja ptičev. Ta pesem ni dala samo verza za naslov celotne zbirke, temveč je hkrati s svojimi značilnostmi opredelila značaj večine besedil v tej knjigi. Pesmi so približane otroku.

Prvo in tretjo zbirko na svoj način povezujeta in hkrati nakazujeta medsebojno razliko še drugi dve enako naslovljeni pesmi iz teh zbir. Pesem *Pomladna*⁴⁵ v *Otroških pesmih* se uvršča med besedila, ki svet prikazujejo v idilični podobi, s cvetjem, ptiči in čebelami v naravi. V zbirki *Ptički se vračajo* ima tak značaj pesem *Vigred*.⁴⁶ V isti zbirki pa je tudi pesem *Pomladna*,⁴⁷ ki podaja droben izsek iz dogajanja v pomladni naravi brez idiličnosti, povsem stvarno. Kos se trudi „srborit“, da bi iz zemlje potegnil črva „kot tolsto nit“, a se ta pretrga, „kos pa pade / vznak – na rit.“ Pesem komičnost nepričakovane končne situacije še poudari z drastično rimo. Oboje je otroku blizu, oboje pozna tudi otroška ljudska pesem.

⁴⁰ *Kuža Buža. Ptički se vračajo*, str. 33.

⁴¹ *Novoletna. Otroške pesmi*, str. 67.

⁴² *Februar. Otroške pesmi*, str. 72.

⁴³ *Vrnitev. Ptički se vračajo*, str. 5.

⁴⁴ *Vrnitev. Otroške pesmi*, str. 36.

⁴⁵ *Pomladna. Otroške pesmi*, str. 24.

⁴⁶ *Vigred. Ptički se vračajo*, str. 4.

⁴⁷ *Pomladna. Ptički se vračajo*, str. 9.

V četrti zbirki, *Štirje letni časi*, pesmi tematsko povzemajo prvo in tretjo zbirko, a ju tudi dopolnjujejo. Predvsem je v njih močno poudarjena ritmično-zvočna plast besedil, tudi kadar so pesmi pisane v svobodnejšem ritmu in odstavkih. Posamezne prinašajo šaljive vsebinske nesmisle, s čimer se Kolbičeva pesem približuje drugi sočasni poeziji za otroke, ki gradi besedila na nonsensu. Med temi izstopata zlasti dve pesmi. *Gabrijelca pripoveduje*⁴⁸ je pesem, ki ponazarja otrokovo domišljijo in njegovo sposobnost opazovanja, vendar je iz verza „kot bi včerajšnji dan iskali“, ki ponazarja gibe plešočih deklet in fantov, čutiti občutje in misel odraslega človeka. Druga taka pesem je *Mlaka brez dna*,⁴⁹ ki bi jo po tematiki bilo mogoče uvrstiti med besedila s spomini na avtorjevo mladost. A pesem na izviren način združuje realistične in bajeslovne motive ter kompozicijske postopke poezije nesmisla v sveže učinkujoče šaljivo pesemsko besedilo.

Primerjava pesmi *Prekmurska svatba*⁵⁰ z dvema pesmima iz naše klasične otroške poezije pokaže, kako so v Kolbičevi otroški pesmi posamezni že uporabljeni motivi in celo posamezni privzeti verzi ali deli verzov z uvrstitvijo v drugačno sobesedilo dobili nove pomene. Motiv žab, ki regljajo, je v Stritarjevi *Žabji svatbi* prikazan v okviru uglašenege sveta: to je svet petja, rajanja in brezskrbnega življenja, ki ga tudi okolica (pri Stritarju raki) sprejema kvečjemu z začudenjem in ga ne odklanja. Pri Župančiču je v *Žabah* prikazan položaj, v katerem večina žab obupuje, a jim ena daje poguma in jih navdaja z upanjem za prihodnost. Pri Kolbiču je drugače: žabe prenevata zanos in samozaupanje, vendar jih poslušša nevarna čaplja, ki bo stopila „tje do mlake – / po žablje krake...“ Tako se osnovna idilična podoba nepričakovano prevesi v neidealizirano sliko realnega sveta. Podobno trezno realno učinkuje že pesem *Vrabčevska*⁵¹ v prvi zbirki, ki prinaša obrnjeni motiv radostno objestne Župančičeve šaljivke *Vrabci in strašilo*.

Kljub posameznim razlikam se pesmi v prvi, tretji in četrti Kolbičevi zbirki tematsko in motivno povezujejo in dopolnjujejo. Bistveno drugačna pa je druga zbirka Kolbičevih otroških verzov, *Gabrijeline pesmi*. V tej zbirki so zbrane pesmi, ki so pesniku nastale v času, ko sta z ženo pričakovala otroka in dočakala hčerko Gabrijelo, nato pa jo spremljala v njenem razvoju. Velik del teh pesmi spada med tako imenovano družinsko liriko. Pisane so večinoma z vidika očeta, ki uživa v sreči ob svojem otroku in ob pogledu nanj na novo odmerja svoj odnos do sveta. Prej se je spominjal svojega otroštva kot odrasel človek, večinoma povzemajoče in včasih tudi rahlo sočutno idealizirano, zdaj otroku poje uspavanke ter razumevajoče spremlja njegove prve korake. Še posebej intenzivno sproti beleži posamezne vtise, kakor jih sprejema otrok. Pri tem se spusti na njegovo raven, ne da bi se z njim tudi identificiral. Samo skupaj in hkrati z njim se na novo čudi svetu in njegovim raznoličnostim. Take so zlasti pesmi v ciklu *Gabrijelca svet spoznava*.⁵²

⁴⁸ *Gabrijelca pripoveduje. Štirje letni časi*, str. 22.

⁴⁹ *Mlaka brez dna. Štirje letni časi*, str. 28–29.

⁵⁰ *Prekmurska svatba. Štirje letni časi*, str. 30.

⁵¹ *Vrabčevska. Otroške pesmi*, str. 50–51.

⁵² *Gabrijelca svet spoznava. Gabrijeline pesmi*, str. 51–63.

Posebno mesto pa zavzema v zbirki zadnji cikel *Gabrijelca govori*,⁵³ ki prinaša šest Gabrijelčinih „pesmic“. Zbirka je izšla pozimi 1968, kakor je zabeleženo v kolofonu, Gabrijelca pa se je rodila 25. decembra 1965, torej je ta besedila izrekala punčka še pred dopolnjenim tretjim letom. Ker je njen oče pisal dnevnik (in ga še piše), je mogoče v teh besedilih videti neposredne zapise otrokovih pripovedi. Kajti v resnici te „pesmice“ že vsebujejo pripovedi. Izredne so v več pogledih. Jezikovno so oblikovane že zelo določno in jasno, glasovno izdelano (šumevce je Gabrijelca obvladovala že pri dveh letih). V njih pa se kaže tudi otrokovo samozavedanje in opredeljevanje do okolja. Tako v pesmici:

*Bauc
kje doma je?
Hud?
Glizne?
Bauc
tudi mamico ima?
Ateka?
Kje sta?⁵⁴*

kaže otrok sposobnost, da svoj položaj v družini prenese tudi na hroščka, ki ga vidi pred seboj. Hkrati se iz pesmice oglašča rahla zaskrbljenost zase ob srečanju z nečim doslej neznanim.

Še bolj nakazuje otrokove prve stiske, prve občutke ogroženosti, ko v svojem spontanem delovanju naleti na prve ovire in pripovedi, pesmica:

*Bila tam ena baba
v palku,
čalovnica,
leglat nabilala,
mene po lokici udalila
tam ena glđa baba
v palku!⁵⁵*

Pripovedovanje odraslih otroku pomaga poimanolati take zaviralne in ogrožajoče sile: to je „čalovnica“. Hkrati je v otrokovem svetu – pač pod vplivom odraslega okolja – ta oseba tudi vrednostno negativno označena: „glđa baba“.

Vsekakor so *Gabrijeline pesmi* samosvoja knjiga v sodobni slovenski otroški poeziji. Zlasti cikel *Gabrijelca govori* pomeni dragocen prispevek tako k naši otroški pesmi kakor k spoznavanju prvih zavestnih vzgibov v otrokovi duševnosti.

Kolbičeve otroške pesmi rastejo torej iz dveh izhodišč: iz spominov na lastno otroštvo in iz opazovanja ter doživljanja svojega otroka. Prve so zasnovane realistično, a hkrati s sredstvi, ki jih pozna ljudska pesem pa tudi umetna

⁵³ *Gabrijelca govori. Gabrijeline pesmi*, str. 65–77.

⁵⁴ *Bauc. Gabrijeline pesmi*, str. 70.

⁵⁵ *Bila tam ena baba. Gabrijeline pesmi*, str. 71.

otročka poezija. Druge prav tako imajo realno osnovo, a so v njih pod vtisom majhnega otroka vse morebitne ostrine omehčane. V okvir realizma pa je prav tako mogoče uvrstiti pesmice, kakor jih je govoril otrok sam.

Ob koncu tega razmišljanja je treba še posebej opozoriti na Kolbičeve zelo dobre likovne priloge v vseh štirih zbirkah: v prvi, tretji, in četrti so to risbe, ki združujejo realistično in ekspresionistično potezo, v *Gabrijeline pesmi* so po veliki večini uvrščeni posnetki njegovih plastik. Motivno se vedno znova in v vseh mogočih variacijah pojavlja otrok, tudi skupine otrok, ali mati z otrokom. Med risbami pa so tudi prizori iz živalskega sveta, izsek iz domače pokrajine ter upodobitve odraslih pri delu. Tako likovna spremljava smiselno dopolnjuje sporočila pesniških besedil in jih dodatno samosvoje barva.

Zusammenfassung

Kinderlieder von Gabriel Kolbič

Gabrijel Kolbič (geboren 1913 in Velka in den Slovenske gorice) ist in erster Linie bildender Künstler, Aquarellist, Zeichner. Er veröffentlichte aber – im Selbstverlag und mit seinen eigenen bildenden Beilagen – fünf Gedichtbände – Darunter enthalten die ersten vier Gedichte für Kinder: „Otroške pesmi“, 1966 („Kinderlieder“); „Gabrijeline pesmi“, 1968 („Gabrijelas Gedichte“); „Ptički se vračajo“, 1979 („Die Vögel kehren zurück“; „Štirje letni časi“, 1986 („Vier Jahreszeiten“). Im ersten, dritten und vierten Band überwiegen Gedichte, in denen die Erinnerungen an die eigene Jugend in der dörflichen Umgebung belebt werden, und ein Teil dieser realistisch wirkenden Gedichte ist auch 1993 in den Jubiläumsband „Podobe z Velke“ aufgenommen. Unter diesen Gedichten reichen einige thematisch über den Rahmen der Dichtung für Kinder; sie enthalten einen lebendigen Rhythmus und verschiedene lautliche Effekte, was die Gedichte wieder den Kinderliedern annähert. Zwischen den Gedichten gibt es auch Bilder aus der Natur, aus dem Tierleben, vor allem der Vögel, Gedichte von der bäuerlichen Arbeit und von den Jahreszeiten.

Der zweite Gedichtband, „Gabrijeline pesmi“, fällt aber stofflich und thematisch aus dem Rahmen. Er bringt eine Familienlyrik, Gedichte, die von der Erwartung und von der Geburt des Kindes sprechen und dessen Eindrücke in den ersten zwei Jahren seines Lebens verzeichnen. Der letzte Zyklus des Bandes „Gabrijeline pesmi“ vereint sechs Erzählungen des Kindes; diese wirken überraschend anschaulich und frisch und bedeuten eine Neuigkeit in der slowenischen Kinderpoesie.